

Зміст

До читачів	4
ВІЙНА І СУСПІЛЬСТВО	5 <i>Круглий стіл «Філософської думки» (Олег Білий, Тетяна Гардашук, Євген Головаха, Олександр Єременко, Анатолій Єрмоленко, Володимир Климчук, Роман Кобец, Віктор Козловський, Ольга Куценко, Юрій Лобода, Сергій Макеєв, Мирослав Попович, Сергій Пролєєв, Микола Сунгуровський, Валентин Торба, Олексій Шевченко)</i> 61 <i>Євген Бистрицький (Київ)</i> Проект війни: від ідентичності до насильства 75 <i>Олексій Панич (Київ)</i> Філософ і війна
ФІЛОСОФІЯ КУЛЬТУРИ	90 <i>Роман Кобець (Київ)</i> Виднокола «декадентського нігілізму». Пізній Ніцше і криза європейської культури
ПОЛІТИЧНА ФІЛОСОФІЯ	101 <i>Роман Зимовець (Київ)</i> Дві концепції суспільного договору і специфіка правової моралі
НАУКОВЕ ЖИТТЯ	116 Великі війни, великі трансформації: історична соціологія ХХ століття, 1914–2014
РЕПЛІКИ	119 <i>Павло Кутуєв (Київ)</i> Модерн як продукт революцій
ПРЕЗЕНТАЦІЯ КНИГИ	122 <i>Людмила Филипович (Київ), Оксана Горкуша (Київ)</i> Майдан і Церква
Abstracts	125

Серед усіх катастроф, що час від часу випадають на долю людства, війна є найжахливішою. І не тільки тому, що кількість жертв, страждань та руйнувань, спричинених війнами, перевищує втрати від будь-яких інших катастроф. Війна завжди — жорстока поразка людства і людяності. Вона, на відміну від епідемій чи природних лих, — завжди витвір самих людей, і тому — спосіб самознищення людства. Війни історично є вкрай різноманітними, їх непросто підвести під один знаменник. Однак цей сенс — поразка людяності і самознищення — неусувно властивий війні. Він поширюється не лише на її жертв, а й не меншою мірою — на переможців.

Війна як тінь переслідує людство впродовж усієї його історії. Навіть коли в якісь, вельми нечисленні періоди здавалося, що війна пішла у минуле, через деякий час благі сподівання розвіювалися черговим кривавим конфліктом. Це навіть сумні думки. Адже якщо протягом багатотисячолітньої історії — навіть тієї, яку узвичаєно називаємо історією цивілізації — людство не спромоглося розв'язувати свої суперечності й задовольняти прагнення в інший спосіб, ніж масове смертовбивство, то чого варті всі його досягнення без найпростішого і найпотрібнішого — миру? Не буде помилкою стверджувати: доки існують війни, доти немає підстав казати, що людство стало цивілізованим.

В даному числі ми, звісно, не мали мети розкрити весь сенс чи генеалогію феномену війни. Ні досягнути його в усьому розмаїтті, ні виявити повноту його наслідків чи форм. Радше йшлося про відгук філософського розуму на ту жорстоку подію, яка брутально вдерлася нині в наше життя. Відгук — навіть у плані розуміння — вельми обмежений і вимушено частковий. Це, як зазвичай трапляється з тематичними блоками нашого часопису, щонайбільше лише імпульс для розгляду поставленого питання ширшою інтелектуальною спільнотою, аніж повноважне його розв'язання.

Існує безліч концепцій щодо природи війни. Але хоч би яку з них використовувати, неможливо уникнути констатації, що війна — це стосунок людини до людини і, заразом, до себе самої. Добре відомо, що історично війна отримувала вкрай різноманітні оцінки. Для багатьох суспільств вона не тільки не виглядала лихом, а й сприймалася як природний спосіб існування, навіть як найважливіший спосіб ствердження людської гідності. Як предмет гордості. На жаль.

Так все ж таки — чому війна? Чому вона залишається нездоланною впродовж усієї історії людства, і чи є шанс щось у цьому змінити? Не вдаючись у культурологічні рефлексії чи занурення у масову психологію, не аналізуючи економічні суперечності чи політичні прагнення, констатуємо найочевидніше: війна починається тому, що вже триває. В безлічі великих і малих форм вона пронизує все життя суспільства, нею просякнуті різноманітні стосунки людей. Війна виникає, тому що завжди є, тому, що повсякчас відбувається. І коли цей вогонь ворожості людини до людини виривається на поверхню у вигляді зіткнень армій та рік крові, то це лише жахливе оприявлення тієї повсякденності, в якій живуть люди поміж собою. І коли замовкнуть гармати, — а вони неодмінно замовкнуть, хоча ця тиша і не поверне жодного із загиблих, — найважливіше не піддатися ілюзії спокою і подолати ту невидиму війну, в якій повсякчас перебуває суспільство. І незалежно від того, якою мірою можна досягти цієї мети, наскільки вона є складною чи навіть утопічною, вона — те єдине, чого варто прагнути і без чого все інше так чи так обернеться на попіл.